

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Назризода Чамила Маҳмуд таҳти унвони «Асосҳои илмӣ-методи тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 дар раванди дарсҳои забони русӣ» (дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии таҳсилашон бо забони тоҷикӣ) барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 5.3. Педагогика (5.3.5.8. Назария ва методикаи таълими забон ва адабиёти рус дар мактабҳои забони таҳсилоташон ғайрирусӣ)

Яке аз қавитарин сарчашмаҳои маънавиёт ин вичдон ва зуҳури он муҳаббату самимият мебошад. Ахлоқ ин чузъи фарҳанг аст, ки муҳтавои он арзишҳо мебошанд ва асоси фаҳмишро ташкил медиҳанд. Ахлоқ ин қобилияти амал, фикр ва эҳсос кардани инсон мутобиқи сарчашмаҳои маънавӣ мебошад, ки дар муносибат ҷаҳони ботинии ӯро инъикос мекунад. Маънавиёт бошад ин раванд ва натиҷаи рушди инсон то сатҳи огоҳӣ аз моҳияти мавҷудият ва фаротар аз он доништа мешавад.

Инчунин, талаботи маънавӣ имкон медиҳад, ки ба истилоҳ «қувваи маънавӣ-ботинӣ»-и шахс инкишоф ёфта, ҳадафҳо дақиқ гардида, ташаккули расидан ба онҳо равшан гардад.

Имрӯзҳо ҷойи шубҳа нест, ки сифати таълимиро на танҳо ба миқдор ва дараҷаи дониш, балки ба сифати рушди шахсият, маънавиёт, ҷаҳонфаҳмӣ, зебописандӣ, дарки ҳуввияти миллӣ ва амсоли инҳо муайян мекунад. Дар низоми маорифи муосир, махсусан дар раванди таълиму тарбия забони русӣ мавқеи махсусро ишғол мекунад. Илова ба ин, дар Барномаҳои намунавии таҳсилоти миёнаи умумӣ фанни забони русӣ ҳамчун фанни асосии таълимӣ, ки симои маънавӣ ва ҷанбаҳои ахлоқии насли наврасро ташаккул медиҳад, тавсиф шудааст. Аз ин рӯ, яке аз муҳимтарин ҳадафҳои таълими фанни забони русӣ аз он иборат аст, ки ба хонандагон баҳри дарк ва қабули суннатҳои ахлоқӣ, ки дар осори адибони ҷаҳонӣ мавҷуд аст, мусоидат намояд.

Тавре мушоҳида мешавад, имрӯзҳо таълими забони русӣ, ки бештар ҷанбаҳои тарбиявӣ дорад, моҳияти худро нишон дода, ҷустуҷӯи ангезаҳои дохилиро барои бедор кардани ҳисси хонандагони синфҳои 9-11 талаб дорад.

Аз автореферати диссертатсия ошкор мегардад, ки он тибқи талаботҳои КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон омода гардидааст. Объект ва предмети тадқиқоти диссертатсия дуруст интихоб гардида, вобаста ба самти мавзӯи таҳқиқотшаванда тартиб дода шудаанд. Тавре аз автореферати мазкур дида мешавад, муаллиф кӯшиш ба харҷ додааст, то паҳлӯҳои назариявӣ амалии мавзӯи интихобгардидаро ба таври васеъ ва сахт ба риштаи тадқиқ кашад ва метавонем қайд намуд, ки дар ин самт муаллиф муваффақ низ гаштааст.

Аз таҳлили автореферат муайян мегардад, ки Назризода Ҷамила Маҳмуд навгонии илмӣ таҳқиқотро чунин шарҳ додааст: дар раванди дарсҳои забони русӣ шароитҳо ва методҳои педагогии баланд бардоштани сатҳи тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 ошкор карда шуд; самарабахшии таълим, моҳият ва судмандии дарсҳои забони русӣ дар тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 илмӣ муайян карда шуд; натиҷаҳои аз раванди таҳқиқот ба даст омада фаҳмишҳои назариявиро дар самти тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 дар дарсҳои забони русӣ васеъ менамоянд; ба таври илмӣ муайян карда шуд, ки истифодабарии асарҳои нависандагон ва шеърҳои шоирони сатҳи ҷаҳонӣ дар раванди дарсҳои забони русӣ ба ташаккули сифатҳои маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 мусоидат мекунад; амсилаи педагогӣ барои дарсҳои забони русӣ ҷиҳати амиқтар ошкор кардани самарани қорҳо дар самти ташаккули сифатҳои маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 пешниҳод гардид; динамикаи тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 дар дарсҳои забони русӣ дар асоси қорҳои озмоишӣ ва натиҷагирӣ аз онҳо илман исбот карда шуд.

Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшавандаи муаллиф низ фарогири тамоми паҳлӯҳои мавзӯи матраҳшаванда мебошанд. Назризода Ҷ.М. чунин мешуморад, ки тарбияи маънавӣ-ахлоқӣ раванди мақсадноки педагогӣ буда, барои дар хонандагон ташаккул додани ҳисси баланди ватандорӣ, ҳештаншиносӣ, инсондӯсӣ, таҳаммулгарӣ, эҳтиром кардани калонсолон, дастӣ ёрӣ дароз кардан ба хӯрдсолон, масъулиятшинос, суботқор ва амсоли инҳо мебошад. Тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 дар раванди дарсҳои забони русӣ сурат гирифта, барои ташаккул додани арзишҳо, ғояҳо ва нақшаҳои минбаъдаи ҳаётии онҳо шароит фароҳам меоранд.

Инчунин, дар автореферат аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот ба таври шоиста нишон дода шудааст. Маводҳо ва натиҷаҳои аз рафти қорҳои таҳқиқотӣ ба дастмада барои боз ҳам тақвият бахшидани мундариҷаи қори муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар самти тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 дар дарсҳои забони русӣ метавонанд мавриди истифода қарор дода шаванд. Илова ба ин, натиҷаҳо ва хулосаҳои таҳқиқот метавонанд, барои пажӯҳишгароне, ки ҷанбаҳои маърифатӣ, маънавӣ, ахлоқӣ ва зебоиписандии хонандагонро мавриди омӯзиш қарор медиханд, манбаи бозғатимод гарданд.

Тавре дар автореферат Назризода Ҷ.М. ишора мекунад, аз натиҷаҳои асосии диссертатсия 11 мақолаҳои илмӣ ба табъ расидааст, ки 7 - тои он дар маълалаҳои сатҳи тақризшавандаи Комиссияи олии

атестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон рӯи чоп омадаанд.

Дар автореферат новобаста ба ҷиҳатҳои мусбӣ, баъзе норасоиҳо низ ба назар мерасанд, ки онҳо хусусияти тавсиявӣ доранд, аз ҷумла:

1. Хуб мешуд, муаллиф мубрамияти мавзӯи мазкурро таҷдиди назар мекард. Зеро, тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 дар раванди дарсҳои забони русӣ ҷанбаҳои хеле фарроҳ дошта, ба эътиборгирии дигар омилҳо ба мисли, рафӣқон, ҳаммаслакони ва дӯстон ба манфиати қор хоҳад буд.
2. Дар автореферати диссертатсия ҳатоҳои техникӣ ба назар мерасанд.

Дар маҷмӯъ метавон қайд намуд, ки эродҳои зикргардида хусусияти тавсиявӣ дошта, арзиши илмӣ таҳқиқоти муаллифро қоҳиш намедиханд ва танҳо ҷиҳати баланд бардоштани сифати автореферат баён гардидаанд.

Хулоса, автореферати диссертатсияи Назризода Ҷамила Маҳмуд дар мавзӯи «Асосҳои илмӣ-методи тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 дар раванди дарсҳои забони русӣ» (дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ таҳсилашон бо забони тоҷикӣ) барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 5.3. Педагогика (5.3.5.8. Назария ва методикаи таълими забон ва адабиёти рус дар мактабҳои забони таҳсилоташон ғайрирусӣ) пешниҳод гардидааст, ба талаботи Низомномаи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси болозикр мебошад.

Муқарриз:

Номзади илмҳои педагогӣ, дотсент,
мудири кафедраи педагогика, психология
ва методикаи таълими ДСРТ

Кодирова М.Б.

Имзои Кодироваро М.Б. тасдиқ мекунам.
Сардори раёсати кадрҳои ДСРТ

Баровицкая Л.А.

13.10.2026

Маълумот барои тамос:

Донишгоҳи Славянии Руссия ва Тоҷикистон

Суроға: ҶТ, 734025, ш. Душанбе, кӯчаи М.Турсунзода 30